

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора

Мороз Віти Петрівни на дисертацію

Дмитра Олександровича Буцьких за темою «Адміністративно-правова охорона водних ресурсів України», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Величезні об'єми викидів забруднюючих речовин, наявна та потенційна небезпека забруднення водних ресурсів, шкода, яка завдається здоров'ю населення та екосистемам, господарству країни зумовлюють необхідність активізації теоретичних досліджень і законопроектної діяльності у правозахисній (природоохоронній) сфері. Застосування недосконалих технологій, відсутність надійних та ефективних очисних споруд, збільшення кількості викидів забруднюючих речовин у водний басейн країни призвели до критичного стану водних ресурсів. А це потребує вжиття рішучих заходів щодо його охорони, не тільки кримінально-правовими та цивільно-правовими, але й насамперед адміністративно-правовими методами як системи засобів впливу на суспільні відносини у сфері регулювання та охорони вод та відтворення водних ресурсів. Наявна на сьогодні спеціальна література з питань адміністративно-правової охорони водних ресурсів не враховує тих еволюційних процесів, які нині відбуваються в українському суспільстві, є частково застарілою й не відображає змін адміністративно-деліктного законодавства. Крім того, низка важливих питань щодо адміністративної відповідальності за порушення у водоохоронній сфері, які було поставлено вченими, не набули однозначного як наукового, так і законодавчого вирішення та залишаються дискусійними. Проблеми захисту охорони водних ресурсів адміністративно-правовими засобами вивчалися лише побіжно переважно у роботах міжгалузевого характеру.

Таким чином, необхідність посилення правової охорони водних ресурсів, з'ясування місця та ролі адміністративно-правових засобів у її здійсненні, недостатнє розроблення відповідних теоретичних положень та деякі проблеми у практиці природоохоронної діяльності різних суб'єктів обумовлюють актуальність обраної теми дослідження. Неостанню роль в розв'язанні означених проблем матиме застосування комплексу правових засобів, насамперед адміністративно-правового спрямування.

Аналіз дисертації Д.О. Буцьких дозволяє зробити висновок про обґрунтованість її основних положень, висновків і рекомендацій. Яскраве свідчення цього – значний обсяг використаних джерел (224 найменування), серед яких: законопроекти та акти чинного законодавства, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали юрисдикційної практики, результати комплексу соціологічних заходів. З позитивного боку маю відмітити той факт, що переважна більшість використаних джерел датуються 2012-2022 роками. Це свідчить як про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання автора бути в руслі сучасних наукових тенденцій.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи визначається тим, що вона є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних досліджень адміністративно-правової охорони водних ресурсів України. В роботі теоретично обґрунтовуються та переконливо підтверджуються емпіричними даними висновки, рекомендації та положення, які відрізняються новизною та перспективністю. Значну частину результатів дослідження одержано вперше, окремі положення набули подальшого розвитку та удосконалення.

Дисертація Д.О. Буцьких стала вагомим внеском у розвиток доктринального уявлення про сутність, зміст та особливості адміністративно-правової охорони водних ресурсів в Україні; розробку дефініцій понять «водні ресурси», «правова охорона водних ресурсів», «адміністративно-правова охорона водних ресурсів», «безпека водних ресурсів», «адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони водних ресурсів»,

«публічний контроль за дотриманням водоохоронного законодавства» тощо.

Дисертантом пропонується концептуальний підхід до законодавчого регулювання водних відносин, що передбачатиме: 1) законодавче розмежування функцій управління водними ресурсами та надання екосистемних послуг, пов'язаних з використанням водних об'єктів, та їх відповідної охорони; 2) прийняття у зв'язку із цим окремого Закону України «Про охорону вод (водних об'єктів)», який має стати базисом в організації водоохоронних заходів та забезпечення уповноваженими суб'єктами охорони вод від забруднення, засмічення і вичерпання; 3) створення відповідної організаційної водоохоронної структури за європейською моделлю та кращими світовими практиками, що у свою чергу повинно сприяти забезпеченню водної безпеки держави, як обов'язкової передумови її сталого розвитку, шляхом вироблення правових, інституційних та економічних механізмів.

Також заслуговує на підтримку обґрунтування в роботі необхідності удосконалення адміністративно-деліктних норм у сфері охорони водних ресурсів, зокрема шляхом: 1) встановлення адміністративної відповідальності за: а) перевищення нормативів гранично допустимих концентрацій шкідливих сполук, що забруднюють воду; б) порушення природних умов поверхневого стоку під час будівництва і експлуатації автошляхів, залізниць та інших інженерних комунікацій; в) незаконне створення систем скидання зворотних вод у водні об'єкти, міську каналізацію або зливову каналізацію та незаконне скидання зворотних вод; г) допущення наднормативних, аварійних і залпових скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти; д) відмову від надання (приховування) проектної документації та висновків щодо якості проектів підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан вод, а також актів і висновків комісій, які приймали об'єкт в експлуатацію; е) порушення строків внесення зборів за використання природних ресурсів та за забруднення навколишнього природного середовища; ж) порушення правил експлуатації на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням; 2) встановлення адміністративної відповідальності

юридичних осіб за порушення вимог водоохоронного законодавства; 3) усунення дисбалансу між фактичним розміром заподіяної навколишньому природному середовищу шкоди та сумою існуючих штрафів.

Зміст дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що автор обґрунтував низку концептуальних положень, які відрізняються науковою новизною. В першу чергу, слід відмітити, що дисертантом вперше запропоновано розглядати безпеку водних ресурсів як невід'ємну складову екологічної безпеки держави та такий стан водно-ресурсної сфери країни, ключові параметри якого здатні задовольнити потреби населення та економіки в необхідних ресурсах і відповідати системі національних пріоритетів у координатах екологічних інтересів та загроз, основними з яких визнано: високий рівень водоемності і забруднення, зношеність устаткування в системах водопостачання та водовідведення, недостатня енергозабезпеченість їх функціонування, а також обмежена природна водозабезпеченість територій, де розміщені найбільші споживачі води.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення проблематики адміністративно-правової охорони водних ресурсів. На мій погляд, вони можуть слугувати плідним підґрунтям для подальших досліджень, присвячених правовим та організаційним аспектам забезпечення належного функціонування природоохоронної сфери країни.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та викладені в дисертації висновки і пропозиції бути взяті за основу для подальшої розробки проблем адміністративно-правового забезпечення безпеки водних ресурсів, визначення шляхів підвищення його ефективності, для розробки і вдосконалення законодавства у сфері охорони водних ресурсів, шляхом внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, зокрема, до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Водного кодексу України, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» тощо, вдосконалення діяльності суб'єктів

адміністративно-правової охорони водних ресурсів України, при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Публічне адміністрування», «Адміністративна відповідальність», а також при підготовці лекцій і навчальних посібників із даних дисциплін.

Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у десяти наукових публікаціях, чотири з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна – у зарубіжному науковому виданні, а також у п'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що свідчить про повноту викладу матеріалу дослідження в друкованих працях.

Висновки і рекомендації дисертації характеризуються високим рівнем достовірності. Справляє приємне враження й обсяг використаного емпіричного матеріалу.

Структура роботи характеризується продуманістю, послідовністю, збалансованістю складових і підпорядкованістю їх реалізації мети та основних завдань дослідження.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Робота Д.О. Буцьких є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, важливе з точки зору вдосконалення адміністративно-правової охорони водних ресурсів.

Поряд з цим, слід відмітити й деякі недоліки рецензованої дисертації:

1. Визначаючи сутність поняття «адміністративно-правова охорона водних ресурсів», здобувачу бажано було б на публічному захисті, тезисно, коротко окреслити у чому саме полягають ознаки такої охорони.

2. У дослідженні здобувач мало уваги приділив громадському контролю як підвиду публічного контролю суспільства за дотриманням законодавства у сфері охорони водних ресурсів (п. 3.1). Висновки здобувача стосовно ролі та значення такого виду контролю у досліджуваній сфері вбачаються досить

розмитими, не розкривають всю його повноту, багатоаспектність, зокрема інформаційну суть та призначення із застосуванням засобів масової інформації, їх функції у суспільних комунікаціях щодо контролю. Відтак, додатково хотілося б отримати уточнення від здобувача при публічному захисті її дисертації, у чому ж саме полягає виключна важливість громадського контролю суспільством (що досить невдало набуло формулювання в теорії і практиці у категорії «недержавний контроль») за дотриманням норм і правил охорони водних ресурсів.

3. Важко погодитися з точкою зору автора стосовно складових елементів адміністративно-правових заходів охорони водних ресурсів. Йдеться передусім про включення до них заходів нормативного, програмно-планувального, інституційного, фінансово-економічного, науково-технічного, обліково-оціночного, інформаційного, адміністративно-деліктного та контрольно-наглядового спрямування, хоча останні є невід'ємною функцією державного управління. Вважаємо, що це досить «вільне» тлумачення поняття «адміністративно-правові заходи».

4. Дисертантом належно розглянуто проблемні питання реалізації адміністративно-деліктного законодавства у сфері охорони водних ресурсів, визначено типові тенденції скоєння відповідних правопорушень. Проте бажано було у самій роботі, на нашу думку, здійснити більш ґрунтовний аналіз об'єктивних і суб'єктивних ознак деліктів, що встановлюють адміністративну відповідальність у цій сфері, у порівнянні їх з нормами Кримінального кодексу України, від чого робота лише покращилася.

Втім, наведені зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від рецензованої роботи. Вони мають на меті лише акцентувати увагу автора на окремих її дискусійних моментах.

В цілому дисертаційне дослідження Буцьких Дмитра Олександровича за темою «Адміністративно-правова охорона водних ресурсів України», є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове

завдання, підготовлене на достатньому рівні викладення матеріалу, зміст якого відповідає вимогам п.п. 10, 11 Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

Рецензент –
Завідувачка Навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем протидії
організованій злочинності та
корупції ППП та ПФПП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Віта МОРОЗ